

Schriftlezingen: Jacob te Bethel en Peni-el
Evangelie: Lukas. 4, 9-13

Een hut om in te schuilen, zo heet het kerkgebouw in een recent rapport over kerkenbouw. Daarmee knoopt het rapport aan bij een oeroud gegeven; de kerk, de tempel als een asiel, een toevluchtsoord voor ontheemden en voortvluchtigen, voor mensen die bedreigd en achternagezeten worden, mensen meestal van de zelfkant der samenleving. Maar in deze psalm is het de koning zelf, die op de vlucht is voor zijn vijanden en bij het vallen van de avond het heiligdom binnenvlucht langs de weg.

Hij komt daar schuilen onder de vleugels van de twee cherubs, hemelse figuren, die de heilige verbondskist overschaduwden.

Een priester, een ziener, die in het heiligdom woont komt eens kijken naar deze late en onverwachte gast en zie, hij herkent de koning, opgejaagd en uitgeput. Mensen Gods waarheid aanzeggen en hen bemoedigen, daartoe is die priester geroepen en zo spreekt hij de koning dan ook toe:

Wie verblijft onder de hoede, in de hut, de tent van de allerhoogste God,

wie overnacht in de schaduw van God almachtig,

hij zegt tot de Heer: mijn toevlucht, mijn asiel, mijn vesting.

Mijn God, op U stel ik heel mijn vertrouwen.

Niets zal de opgejaagde en voortvluchtige koning overkomen, geen rampen of plagen, niets heeft hij te duchten, geen aanval in de rug overdag, geen pest die hem besluipt in de nacht, geen koorts die hem in de hitte van de middag lam slaat.

Gods engelen zullen over hem waken en hem op handen dragen.

Hier in deze hut, in dit heilig asiel voelt de koning zich veilig, maar buiten loert de vijand, dreigen allerlei gevaren en toch moet hij verder. Daarbuiten in die gevaarlijke en onveilige wereld zal hij het moeten doen met Gods belofte.

Klampt hij zich aan Mij vast, Ik zal hem redden,

Ik maak hem groot, omdat hij Mijn naam belijdt.

Roept hij, Ik antwoord, in angst en nood ben ik bij hem.

Ik maak hem vrij en bekleed hem met heerlijkheid.

Gods naam belijden, dat is niet: zeggen dat Hij bestaat, zeggen dat er wel "iets" zal wezen, zulke tot niets verplichtende kreten, Zijn naam belijden is: ervan kunnen leven dat Hij degene is die redden zal, niet een scheppende, maar een reddende God, op hoop van zegen, Iemand die antwoordt als wij Hem roepen, die ons vrij maakt, vrij van onze angsten, vrij van alle kinderachtige fixaties, vrij van een verkrampd geloof.

Deze psalm 91 is een geloofsbelijdenis, die minder formuleert en meer zegt dan de 12 artikelen, die meer een herkenningmelodie is.

Geloven is immers niet alleen: je veilig voelen in Gods heiligdom, in zijn asiel, in zijn tempel of kerk, het is meer dan je veilig voelen binnen de ruimte van het geloofs-artikel,

geloven is ook en vooral: naar buiten gaan, buiten het heiligdom je wagen in die wijde en gevaarlijke wereld als een kwetsbaar mens en het dan wagen met God, leven van Zijn beloften.

Geloven kan dus twee dingen betekenen: je veilig voelen in die hut om in te schuilen en je door een priester laten toespreken, laten gezeggen, maar ook: het heiligdom weer verlaten en het wagen -op hoop van zegen- met de belofte Gods.

Geloof kan zijn een bevestiging van de kwetsbare mens in de schaduw van het heiligdom, maar ook een kracht in je, een nieuwe moed om verder te gaan.

Het eerste is een geloof van kinderen, het tweede een volwassen geloof.

Maar als je geen kind meer bent en ook nog geen volwassen mens, wat dan?

Daarom lezen wij vandaag het dubbelverhaal van Jacob te Bethel en Jacob te Peni-el.

Het eerste verhaal gaat over Jacob als jonge vent, Jacob voor het eerst op stap in die wijde en onbegrensde wereld, Jacob weg uit de kleine wereld van de tent, weg van de rokken van zijn moeder Rebecca, van haar verwennerij en bemoeizucht, van de druk die zij op hem legt. Hij zet de eerste stap op weg naar de vrijheid, maar hij is ook een vluchteling - zoals de koning uit psalm 91 - voor de razernij van Ezau.

Bij het vallen van de avond legt de jongen zich te slapen met een steen als hoofdkussen en verzinkt in een droom. Hij droomt dat God zich over hem heenbuigt als zijn moeder, een kinderdroom, een droom van engelen en een ladder.

Wat was God overdag verweg en hoe vaak heeft hij stiekem naar zijn moeder verlangd. Maar in die droom is God hem nabij als zijn eigen moeder, een religieuze ervaring vol jeugdherinneringen zoals bij ons een eerste-communie-herinnering.

Maar als je wakker wordt, wijkt de droom steeds verder en bij klaarlichte dag wordt de droom onwezenlijk, onwerkelijk, je schudt hem van je af en je denkt: laat God zich maar bewijzen. Overdag voelt Jacob zich vrij van de bemoeizucht van zijn moeder, vrij van een bemoeizieke God. Hij begint de dag dan ook niet met een gebed, geen bede om hulp en bijstand, maar hij daagt God uit, stelt Hem zijn voorwaarden:

Als God met mij is, als hij mij op deze reis behoedt, als hij zorgt voor brood en kleren, als hij mij heelhuidsthuisbrengt, dan zal Hij mijn God zijn. Dat wil toch zeggen: dan zullen we nog wel eens zien, maar nu nog niet, de juistverworven vrijheid is een nieuwe ervaring, een heerlijke belevenis, die je niet zomaar prijsgeeft door een nieuwe binding. Hij is als de jongen die een meisje wel aardig vindt, wel met haar mee wil, maar je binden, je vastleggen voor nu en later, geen denken aan. Jacob juist vrij van zijn moeder, wil voorlopig ook tegenover God vrij blijven. Tegenover die God-van-zijn-vader neemt Jacob de typische houding aan van wat wij zouden noemen een teener: nu nog niet, later, misschien.

Is dat ongeloof, geloofsafval? Vele ouders denken dat en liggen er wakker van zoals Rebecca heeft wakker gelegen, maar hoe kan Jacob groeien naar volwassenheid, naar een volwassen geloof als hij eerst niet de ruimte krijgt, de adem der "unverbintlichkeit" de ruimte van het nog-niet-weten zonder het te willen ontkennen?

Zo gaat Jacob verder zonder nog te weten of de God van zijn vader en zijn moeder ook zijn God zal zijn. Hij vervolgt zijn levensweg en wordt verliefd. Dat kost hem veertien jaar van zijn leven. Bij Rachel, het meisje van zijn dromen, moet hij God-weet-wat-al niet op de koop toe nemen: je denkt een meisje te trouwen en mijn hemel, je trouwt haar hele familie.

Na die veertien jaar is Jacob een man van levenservaring en op zijn weg terug sleept hij het hele heidendom achter zich aan, het bijgeloof van zijn vrouwen en kinderen. Maar hijzelf heeft in de eenzaamheid opnieuw een religieuze ervaring, alweer in de nacht. Maar nu geen droom waarin God zich als zijn moeder over hem neerbuigt, maar God heel nabij, wang tegen wang, als man tot man, geen zalige droom, maar een hard en verbeterd gevecht in de duisternis, het gevecht van een mens die zich moet gewonnen geven aan Gods belofte, aan Zijn naam, in een schijnbaar zwakke en hulpeloze God je meerdere moeten erkennen als je zelf staat in de kracht van je leven.

Dat is geen zalige droom, maar een pijnlijk gevecht als God jou uitdaagt om je gewonnen te geven aan zijn belofte. Jacob lijdt aan God en als God hem wil loslaten tegen het ochtendgloren, dan klampt Jacob zich aan Hem vast en zegt:

Ik laat U niet gaan tenzij gij mij zegent.

Wat is dat, zegen, mam? Ik kan het niet zien, zei een van mijn neefjes tegen zijn moeder. Ja, wat is dat zegen, zegen op het eind van een Eucharistieviering? Is dat magie, is dat over God en het heilige kunnen beschikken? Neen het is een bede, een gebed. Zegen is dat God je een toekomst belooft, dat je kunt en moogt leven met zijn belofte. Met die bede om zegen heeft Jacob het uiteindelijk gewonnen, door zich klein te maken voor God, hij Jacob zo groot in de ogen van zijn vrouwen en kinderen, heeft hij het van God gewonnen en daar begint dan een nieuwe levensfase, een nieuwe naam. Hij heet voortaan niet meer Jacob, onderkruiper, maar Israel, vechter met God, want hij heeft met God en mensen gevochten en overwonnen.

Maar hoe is Uw naam dan? vraagt Jacob aan God. Dwaze vraag, God heeft geen naam die zich laat fixeren, je moet zelf die naam ontdekken in je leven.

Degene die Jacob er doorheen heeft gesleept, die hem gered heeft, hem heeft vrijgemaakt van zijn bemoeizieke moeder, van de jalousie van Laban en van de toorn van Ezau, degene die hem, de kleine Jacob, groot heeft gemaakt, tot gans een volk, die hem heeft gemaakt tot stamvader van een uitverkoren geslacht, die hem vandaag nog doet herleven in deze dienst, die noemen wij God. Anderen noemen dat toeval of lot. misschien wel noodlot, maar wij zeggen: dat is God, de God van Jacob, onze God.

Zo wijst psalm 91 samen met de Jacobssage ons de weg naar het echte geloof, het ware geloof dat zich meer laat duiden in levensfasen dan in geloofsartikelen.

Eerst in onze jeugd het geloof als gevoel van veiligheid en geborgenheid in die hut om in te schuilen, dan dat voorwaardelijke geloof, dat nu-nog-niet, later, misschien, en tenslotte dat volwassen geloof, de kracht en de moed om het met God te wagen.